

การเก็บรักษาเหรียญกษาปณ์

คุณค่าของเหรียญโดยทั่วไปแล้ว จะถูกกำหนดโดยสภาพความสมบูรณ์ เหรียญเก่าที่มีสภาพเหมือนกับที่เพิ่งผลิตออกมาจากโรงกษาปณ์ใหม่ ๆ ย่อมมีค่าสูงกว่า เหรียญชนิดเดียวกัน ที่ถูกใช้มานาน จนเกิดรอยขีดข่วน ร้าว หรือ มีตำหนิ เงินโบราณหลายชนิด เช่น เงินพดด้วง เงินเจียง เงินกรีก ไรคุณ ซึ่งมีอายุนับร้อย จนถึงหลายพันปี ซึ่งถูกขุดขึ้นมา ด้วยผ่านกาลเวลาอันยาวนาน แล้งตกทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ย่อมผ่านการใช้จ่ายมามากบ้าง น้อยบ้าง หรือไม่ได้ถูกใช้เลยก็มี สภาพของเหรียญเหล่านี้จึงต่างกัน คุณค่าก็ต่างกันไปตามสภาพเช่นเดียวกัน ในปัจจุบันนี้ มีผู้นิยมสะสมเหรียญเพิ่มมากขึ้น นับเป็นสิ่งที่น่ายินดีที่จะได้มาร่วมกันอนุรักษ์ เก็บรักษาเหรียญ อันเปรียบเหมือนหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ให้คงสภาพเดิมในปัจจุบันให้ยาวนานที่สุด

เหรียญกษาปณ์ และเหรียญที่ระลึก ล้วนทำด้วยโลหะ ซึ่งคงทนต่อสภาพอากาศ และสิ่งแวดล้อมที่แปรเปลี่ยน ได้ดีกว่า แสตมป์ และ ธนบัตรการเก็บรักษาเหรียญเหล่านี้ จึงง่ายคล้ายกึ่งवलลงได้ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัจจัยหลายอย่าง ที่ทำให้เหรียญเสื่อมสภาพลงโดยที่คาดไม่ถึง เพื่อให้คุณค่าของเหรียญไม่ลดลง โดยไม่ได้ตั้งใจ จึงขอเสนอเหตุปัจจัย ที่ทำให้เหรียญเสื่อมสภาพ พร้อมทั้งวิธีการเก็บรักษา เพื่อให้เหรียญคงสภาพเดิมได้นานที่สุด หรือเพื่อชะลอการเสื่อมสภาพ ให้ได้ยาวนานที่สุด ไม่ให้เสียหายเพราะน้ำมือของเราเอง

ปัจจัยที่ทำให้เหรียญเสื่อมสภาพ

1. ความชื้น
2. น้ำ
3. ความร้อน
4. แสงสว่าง
5. อากาศ
6. สารเคมี อันประกอบด้วย กรด ด่าง
7. เหงื่อ
8. สัตว์ต่างๆ เช่น มด หนู แมลงสาบ
9. ฝุ่นละออง
10. การตกหล่น กระแทกกระแทก และการขีดถูเหรียญ
11. ไฟ

วิธีการเก็บรักษาเหรียญ

1. เก็บในที่ๆ อากาศแห้งที่สุด โดยใช้ถุง หรือ ภาชนะอื่นที่ปิดสนิท อากาศเข้าไม่ได้ แล้วใช้สารดูดความชื้นที่ไม่มีไอพิษ
เช่น ซิลิกาเจล ควบคุมความชื้นสัมพัทธ์ให้ต่ำกว่า 45% ไม่ควรเก็บไว้ในห้องอับชื้น อันอาจเกิดเห็ด รา หรือเป็นทำรังของมดปลวกได้ เก็บในที่ๆ ควบคุมอุณหภูมิได้ตลอด 24 ชั่วโมง ไม่ควรเก็บไว้ในห้องที่ปรับอากาศบางเวลา เพราะถ้าเมื่อปิดเครื่องปรับอากาศแล้ว จะทำให้หยดน้ำมาเกาะที่ผิวเหรียญได้
2. หมั่น ตรวจสอบตราดูแลความสะอาดบริเวณที่เก็บ ไม่ให้มีเศษอาหารตกค้าง ไม่ให้รกรุงรัง เป็นที่อาศัยของ มด หนู และ แมลงต่างๆ หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับบรรยากาศ โดยไส้ตลับ ของพลาสติก หรือ ของเหรียญ (Mount) แล้วปิดผนึกไม่ให้อากาศเข้าได้ ไม่ควรผนึกแน่นเกินไปจนกดทับตัวเหรียญ
3. ไม่วางทับซ้อนกัน ควรวางแยกจากกัน ระวังไม่ให้เหรียญกระทบ ชูตขีดกัน
4. ไม่ควรเคลื่อนผิวเหรียญด้วยสารใดๆ เพราะทำให้สารเหล่านี้ ติดกับผิวเหรียญ เมื่อลอกออก จะทำให้ผิวเสียหายได้
5. การ หยิบจับ ควรใช้ถุงมือป้องกันเชื้อติดตัวเหรียญ หรือ ถ้าต้องใช้มือจับ ควรจับที่ขอบเหรียญ โดยล้างมือให้สะอาดด้วย สบู่แล้วเช็ดให้แห้งเสียก่อน เมื่อหยิบจับควรระวังไม่ให้ตก เมื่อเคลื่อนย้ายควรวางบนถาด ที่ปูด้วยผ้านุ่มที่ปราศจากสารเคมี
6. ห้ามใช้กาบ หรือ เทปกาว ติดตัวเหรียญ
7. ตู้เก็บหรือตู้จัดแสดง ต้องปราศจากสารระเหย เช่น แลคเกอร์ หรือ ยาฆ่าแมลง และ ต้องปิดสนิท
8. ตู้ เก็บเหรียญเงิน ควรอยู่ห่างพื้นดินมากๆ ไม่ควรอยู่ใกล้ห้องน้ำ ท่อระบายน้ำ และ น้ำเน่า ฐานตู้จัดแสดงควรใช้ผ้าชุบสารละลายตะกั่วอะซีเตท (PbAcO) เพื่อป้องกันก๊าซไฮโดรเจน จากบรรยากาศที่ทำให้ผิวเงินดำได้ ไม่เก็บเหรียญที่เป็นสนิมปะปนกับเหรียญสภาพดี เพราะสนิมสามารถลามไปติดเหรียญได้ ยิ่งถ้าร้อนชื้น จะทำให้เกิดสนิมเร็วขึ้น

วิธีการทำความสะอาดเหรียญ

การเก็บรักษา เหรียญ เป็นวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ขึ้นกับเหรียญ แต่ถ้าเหรียญสกปรกเสียหาย เหมือนกับเกิดโรคขึ้นแล้ว จำเป็นต้องใช้ยารักษา คือ การทำความสะอาด อันเป็นสิ่งที่ไม่ควรให้เกิดขึ้น เพราะเป็นผลเสียมากกว่าผลดี ทำให้คุณค่าของเหรียญลดลง โดยเฉพาะ เหรียญที่ทำปฏิกิริยากับอากาศนานๆ จนมีสี (Toning) แสดงถึงความเก่าแก่ อันเป็นที่นิยมมากในยุโรป และอเมริกา อย่างไรก็ตามเหรียญที่สกปรกมากๆ อาจทำความสะอาดได้ โดยล้างอย่างระวัง ในน้ำสบู่ หรือ แปรงขนอ่อนชนิดเบาๆ ใช้สำลีนุ่มๆ ห้ามแช่ในน้ำกรดส้มมะขาม หรือมะนาวเด็ดขาด

ข้อพึงสังวรคือ การทำความสะอาดนั้น แท้จริงแล้วเป็นการทำลายความเป็น "ผิวเดิม" ของเหรียญอย่างที่ไม่สามารถกลับคืนมาได้อีก นอกจากนั้น เดี่ยวนี้มีน้ำยาล้างเหรียญเงิน ที่มีสารไซยาไนด์เป็นส่วนประกอบ ทำให้เกิดปฏิกิริยารุนแรง ทั้งอาจเป็นอันตรายต่อผู้ใช้ จึงต้องระมัดระวัง ทั้งไม่เช่นนั้นเกินไป จนผิวถูกกัดกร่อน ควรใช้น้ำยาล้างทำความสะอาดเหรียญที่สกปรกเท่านั้น ไม่ควรใช้กับเหรียญดีผิวเดิม

